

מדעי ההתנהגות – הפרט והקבוצה - יחידת לימוד שלוש עשרה

הפרט והקבוצה – 14 שעות

מה תלמדו ביחידת לימוד זו?

פירוט	מושגים	נושא
קבוצה; תהליך היווצרותה, התנאים לקיום קבוצה, זהות קבוצתית והיווצרותה: ערכים ואמונות משותפים, הדגל, הסמל והסיסמא – השימושים בהם ע"י הקבוצה. קבוצה ראשונית, המשפחה כדגם קבוצתי. <u>סוגי קבוצות</u>: מכוונות מטרה, קבוצות חברתיות. מטרת הקבוצה: כיצד וע"י מי הן נקבעות. <u>לכידות קבוצתית ותלות הדדית</u>: מחויבויות הפרט לקבוצה והקבוצה לפרט, מיצוב הפרט בקבוצה (סטאטוס), ההגנות שמספקת הקבוצה לפרט. עמדות ודעות קדומות בחברה. <u>מהו סטריאוטיפ? מהי סטיגמה?</u> השפעת הסטיגמה והסטריאוטיפ על הפרט ועל הקבוצה המתויגת, על המוטיבציה, על דפוסי ההתנהגות בקבוצה. תיאוריית הרצייה החברתית (פסטינגר)	לכידות, סטטוס חברתי, קבוצות מכוונות מטרה (משימתיות), קבוצות חברתיות. סטריאוטיפ, סטיגמה, עמדה, דעה קדומה. רצייה חברתית	הפרט והקבוצה
שימוש בסרטונים המציגות טיפוסים סטריאוטיפיים		

"קל יותר לפרק אטום מאשר דעה קדומה" (אלברט איינשטיין)

בסיום יחידה זו הלומדים: יכירו יבינו את המושגים:

רצייה חברתית, לכידות, סטטוס חברתי, קבוצות מכוונות מטרה (משימתיות), קבוצות חברתיות. יבינו ויתנסו בפעילויות המדגמות: סטריאוטיפ, סטיגמה, עמדה, דעה קדומה.

חומר עזר: מצגת מלווה יחידת לימוד 13

ביחידות הלימוד הקודמות עסקנו בהכרת עולם הפרט והמשפחה.

ביחידות הלימוד הבאות נעסוק בקבוצה וביחסי הגומלין בין הפרט לקבוצה ולחברה.

להזכירכם! היעזרו ביחידת לימוד שביעית העוסקת בנושא הקבוצה

שיעורים 1-3

מהי קבוצה?

קבוצה היא סוג ייחודי של התארגנות חברתית בעלת כמה תכונות אופייניות כמו: יחסי גומלין, מטרה משותפת, המשכיות וזהות קבוצתית. תכונות אלה נחשבו לתנאים שרק בהתקיימם נוכל להגדיל מצבור אנשים כקבוצה מבחינה סוציולוגית.

התכונות האופייניות קבוצה

1. אינטראקציות חברתיות: חברי הקבוצה מקיימים ביניהם תקשורת על בסיס קבוע. ניתן לקיים תקשורת במגוון צורות, החל בתקשורת פנים אל פנים ועד תקשורת ברשת האינטרנט.
2. מבנה חברתי: מספר מאפיינים מרכיבים את המבנה החברתי של קבוצה ובזכותם נשמרת ההמשכיות והיציבות החברתית:
 - נורמות קבועות האופייניות ליחסים בקבוצה ומחייבות את חבריה.
 - מערכת של סטטוסים ותפקידים.
 - מדרג סמכויות ומנהיגות – ישנה היררכיה בין חבריה הקבוצה. המנהיגים העומדים בראש ההיררכיה מעניקים סנקציות לאחרים.
3. תלות הדדית: חברי הקבוצה משפיעים האחד על השני ומושפעים מאירועים המשותפים להם. בכך מחזיקים את התלות ביניהם.
4. זהות קבוצתית: חברי הקבוצה יוצרים לעצמם זהות קבוצתית ייחודית המאפיינת אותם ומבדילה אותם מחברי קבוצות אחרות.
5. מכנה משותף חברתי: לחברי הקבוצה ישנם מאפיינים תרבותיים המשותפים לחבריה

קריטריונים למיון קבוצות

בסוציולוגיה ישנם מספר דרכים שונות למיון קבוצות

גודל הקבוצה

נמדד במספר החברים בה. קבוצה קטנה וקבוצה גדולה הן מושגים יחסיים. קשה לקבוע מהו מספר החברים המרבי בקבוצה קטנה אך נהוג לראות את המשפחה כקבוצה קטנה ולעומת זאת ארגון כקבוצה גדולה. קבוצה גדולה: ככל שהקבוצה גדולה יותר כך קטנה מחויבות הפרט לקבוצה. קשה להכיר רגשית ובצורה עמוקה את כולם. יהיו ריבוי דעות וקושי לקבל החלטות. בקבוצות הגדולות היחסים פורמאליים ורשמיים יותר. חלוקת תפקידים ברורה. קבוצה קטנה: מאופיינת ביחס "פנים אל פנים". ישנם יחסים יותר רגשיים וקרובים והאחריות גדולה יותר ומוטלת על הפרט.

תנאי קבלה

קריטריון שיוכי: התייחסות לנתונים שהפרט קיבל בלידתו. קריטריון הישגי: התייחסות לנתונים שהפרט עשה דבר מה כדי להשיגם. ניתן למיון קבוצות בהתאם לתנאי הקבלה, מי התקבל ומי לא התקבל ומה יהיו תנאי הקבלה לקבוצה. ע"פ תנאי הקבלה ניתן למיון את הקבוצות לקבוצה סגורה וקבוצה פתוחה.

קבוצה פתוחה: הקבלה אליה אינה קשה ואין דרישות רבות לקבלה.

קבוצה סגורה: הקבלה אליה קשה והדרישות גבוהות וקשות.

מטרות הקבוצה ואופי היחסים בה

קבוצה ראשונית:

- מטרתה בעיני חברי הקבוצה זה מעצם קיומה.
- הקשרים בין חברי הקבוצה הם אישיים וקבועים. בדרך כלל ארוכי טווח.
- היחסים בדרך כלל אינטימיים, קרובים, רגשיים ותומכים.
- הרעיון שבקבוצות אלו אנו מרגישים בטוחים להתנהג בצורה טבעית.

קבוצה משנית:

- בדרך כלל קבוצות אלו גדולות ללא יחסים אישיים רגשיים אלא תכליתיים ותועלתיים.
- לחברי הקבוצה אינטרס משותף
- יחסים מאופיינים בזניחה רגשית מעטה, הכרות רופפת, ולרוב טווח פעולה קצר.
- הקבוצה משמשת אמצעי להשגת מטרה ולכן נקראת גם "קבוצת משימה"

לעיתים קורה שהיחסים בקבוצות המשניות הופכים למשמעותיים והן הופכות לקבוצות ראשוניות.

לכידות קבוצתית

מוגדרת ע"י כמות הלחצים על חברי הקבוצה בחברותם בה, לעומת הלחצים לפרוש ממנה.

קבוצת התייחסות היא קבוצה שהפרט אינו חבר בה אך למרות זאת היא משפיעה

על התנהגותו כיוון שבאמצעות ההשוואה אליה הפרט מעריך את התנהגותו שלו.

קבוצת התייחסות היא קבוצה חברתית שאנו נעזרים בה לצורך קבלת החלטה אישית או קביעת עמדה אישית בנושא מסוים על ידי השוואה אליה או התייחסות

אליה. להלן **סוגי קבוצות ההתייחסות**

קבוצת התייחסות נורמטיבית :

קבוצה שהפרט אינו חבר בה, אך הוא מאמץ את ערכיה ושואף להשתייך אליה, אפילו במחיר עזיבת קבוצת ההשתייכות שלו.

קבוצת התייחסות משווה :

קבוצה שהפרט אינו חבר בה, אך הוא משווה עצמו למצבן של אחרים (בקבוצה אחרת). למשל, נשים משוות את שכרן לזה של הגברים.

קבוצת התייחסות חיובית :

קבוצה שהפרט מתייחס לדרך התנהגותה ולערכיה באופן חיובי. קבוצת התייחסות חיובית עשויה להיות נורמטיבית או משווה.

קבוצת התייחסות שלילית :

קבוצה שהפרט מתייחס לדרך התנהגותה ולערכיה באופן שלילי.

קבוצת השתייכות :

ישנם 3 סוגים של השתייכות לקבוצות :

- נולדתי אליה (משפחה)
- חובתי להשתייך אליה (לדוגמה - כיתה)
- שייך אליה מתוך בחירה (קבוצת חברים)

סוגי קבוצות

1. קבוצה ראשונית וקבוצה משנית.

2. קבוצות מתוכננות וקבוצות מתהוות.

קבוצות ראשוניות הן אשכולות של אנשים, כמו משפחות או קבוצות של ידידים קרובים, שבהם מתקיימת אינטראקציה קרובה, פנים אל פנים ואינטימית. לעתים קרובות יש בהן גם רמה גבוהה של תלות הדדית בין החברים. קבוצות ראשוניות הן גם האמצעי העיקרי לסוציאליזציה ("חיברות") בחברה, המקום העיקרי שבו עמדות, ערכים ואוריינטציות מתפתחים ונספגים.

קבוצות משניות הן אלה שחבריהן הם רק לעתים נדירות, אם בכלל, במגע ישיר. הן לעתים קרובות קבוצות גדולות ובדרך כלל מאורגנות באופן רשמי. איגודים מקצועיים או מועדונים שההשתייכות אליהם היא בתשלום, הם דוגמאות לקבוצות כאלה. הם מקום חשוב לסוציאליזציה, אבל התפקיד שלהן משני ביחס לקבוצות הראשוניות.

קבוצות מתוכננות. קבוצות שתוכננו במיוחד לצורך השגת מטרה מסוימת - בין אם על ידי החברים שלהן, או על ידי אדם חיצוני, קבוצה או ארגון מסוימים. לדוגמה:

קבוצה לטיפול בנשים נפגעות תקיפה מינית, כיתת מב"ר, ועדה בקיבוץ

קבוצות מתהוות (בלתי מתוכננות). קבוצות נוטות להתהוות באופן ספונטני כאשר אנשים מוצאים את עצמם יחד באותו המקום, או כאשר מספר אנשים מגיעים להיכרות משותפת בהדרגה, באמצעות שיחה ואינטראקציה על פני תקופה של זמן למשל: קבוצת אנשים הנוסעת יחד באותו אוטובוס, קבוצת אנשים הממתינה בתור לקופה בסופר, קבוצת צופים בסרט וכו'.

תלות הדדית בקבוצה תכונה בסיסית של קבוצות היא העובדה שלעיתים קרובות חברי קבוצה תלויים לא רק בפעולות שלהם-עצמם, אלא גם במעשיהם של חברים אחרים בקבוצה. הרגשות, החוויות והפעולות של חבר אחד בקבוצה יכולים להיות מושפעים, באופן מלא או חלקי, על ידי אחרים. כאשר מסתכלים על שיתוף פעולה ותחרות בקבוצות, ניתן להגיע לאבחנה הבאה: קיים הבדל בין תלות הדדית חברתית, אשר מתקיימת כאשר אנשים חולקים מטרות משותפות והתוצאות אליהן מגיע כל אדם מושפעות מהפעולות של אחרים, לבין תלות חברתית שבה "התוצאות של אדם אחד מושפעות מהפעולות של אדם שני אבל לא להיפך"

פעילות 1

לאילו קבוצות אני שייך?

קבוצת שייכות = קבוצה שהפרט משתייך אליה.

נברר ונבדוק לאילו קבוצות אתם משתייכים ואיזו קבוצה משמעותית ביותר עבורכם.

אפשר להשתמש בשמש אסוציאציות – כל לומד ישרטט עיגול במרכז דף ריק ובו

ירשום: **קבוצות השייכות שלי**

מהמרכז יעביר חיצים ליד כל חץ ירשום שם של קבוצה אליה הוא משתייך.

לדוגמה: משפחה, חברים אוהד קב' כדורגל ועוד.

עבדו בהתאם להנחיות, וענו על השאלות

- ציינו לפחות חמש קבוצות אליהן אתם שייכים.
- ליד כל קבוצה שציינתם רשמו האם: זו קבוצה שנולדת לתוכה? קבוצה שאתה חייב להיות בה? קבוצה ש**בחרת** להיות בה?.
- מה תורמת לך קבוצת השייכות המשמעותית בעיניך?

סרטון מומלץ - כוח הקבוצה והזדהות עם הקבוצה

<https://www.youtube.com/watch?v=yoclx1pllk&t=55s>

פסיכולוגיה של קבוצות - 3 צרכים פסיכולוגיים שגורמים לאנשים להזדהות עם קבוצה 9 דקות (דוגמאות של כדורגל)

צפו בסרטון ואחר הצפייה דונו בשאלות הבאות:

- לקבוצה יש כוח אדיר חיובי, אך גם כוח הרסני – הסבירו, תנו דוגמאות.
- בסרטון ניתן הסבר לשלוש סיבות המסבירות את כוחה של הקבוצה והצורך להזדהות עימה. מהן שלוש הסיבות.

(לפניכם תקציר של הסרטון)

לקבוצה יש כוח אדיר - שיתוף פעולה.

לקבוצה כוח הרסני – מסוכן לשנוא מישהו אחר באופן עיוור – הזדהות עם קבוצה

מה גורם לאנשים להזדהות עם קבוצה? מה גורם להטייה

שלושה הסברים לכוח הקבוצה ולהזדהות עימה.

סיבה ראשונה

צורך בהאדרה עצמית – קבוצה חלק מהגדרת הזהות שלנו. מאדירים את הקבוצה ומאדירים את עצמם עצם ההשתתפות בקבוצה אנחנו מעדיפים את הקבוצה ודוחים

קבוצות אחרות

סיבה שנייה

חוסר ודאות מכניס ללחץ – צורך בוודאות. להיות חלק מקבוצה מקנים לנו וודאות

יש תחושה של ביטחון זה גורם לאנשים לא להטיל ספק בקבוצה

סיבה שלישית

הצורך בייחודיות יחד עם הצורך בשייכות

מה שעוזר לנו לאזן זו קבוצה שנותנת לנו את שני הצרכים גם להשתייך וגם להיות

ייחודיים

לכידות חברתית – לכידות קבוצתית

לכידות קבוצתית היא סך כל הכוחות הפועלים על החברים בקבוצה ומשכנעים אותם להישאר בה.

רמת הלכידות החברתית של קבוצה, נמדדת ביכולת של חברה להישאר נאמנים לערכיה. ככל שהרצון של חברה (כוח חיובי) להישאר בקבוצה גדול מהרצון של חברים בה (כוח שלילי) לעזבה, הלכידות החברתית בקבוצה גוברת.

גורמים התורמים ללכידות קבוצתית:

- איום חיצוני - יריב חיצוני. אין כמו איום ללכד קבוצה! זה יכול להיות 'קבוצת האנחנו' מול 'קבוצת ההם' ו/או איום חיצוני כלשהו, המאיים על הקבוצה. איום או לחץ מבחוץ תורמים להתמדה בחברות בקבוצה
- קרבה פיזית;
- גודל קבוצה קטן; קבוצות קטנות נוטות להיות מלוכדות יותר בעיקר בגלל אופי היחסים הקרוב.
- אינטראקציה אינטנסיבית;
- עיסוק דומה לחברי הקבוצה;
- תלות הדדית בעבודה;
- רקע משותף (גיל, מעמד, אמונות וכדומה);
- תגמולים ומשימות קבוצתיות;
- חסמי כניסה משמעותיים; רף כניסה גבוה: מגביר את כוח המשיכה לקבוצה והרצון להשתייך אליה.
- היסטוריה ושם של הצלחות גורמים רצון להשתייך ולהתמיד בה.

השלכות על לכידות:

יש שני סוגי כוחות/השלכות המשפיעים על חברי הקבוצה:

כוח חיובי: נתון המחבר את חבר הקבוצה לקבוצה עצמה.

השלכה חיובית: רמת יעילות גבוהה, מורל גבוה.

כוח שלילי: נתון הגורם לחבר קבוצה לרצות להינתק ממנה.

השלכה שלילית: קבוצה מלוכדת עלולה למנוע ביקורות פנימית ובכך לחבל בהישגיה..

מה פוגע בלכידות קבוצתית?

- כל מה שהפוך ממה שתורם ;
- ממונה משותף, כאשר יש בקבוצה יריבות על תקציבים ועל תשומת לב המנהל ;
- משימות אישיות ;
- תגמולים אישיים.

פעילות 3

לאחר שהבנתם מהי לכידות חברתית – לכידות קבוצתית

- הציגו 3 גורמים התורמים ללכידות קבוצתית , השתמשו בדוגמאות המדגימות לכידות.
- הציגו 2 גורמים הפוגעים בלכידות קבוצתית, השתמשו בדוגמאות המדגימות זאת.

הטיית רצייה חברתית מוגדרת במדעי החברה כנטייה של הנבדק לענות באופן התואם, להערכתו, את הנורמות המקובלות בסביבתו החברתית.

רצייה חברתית : התנהגות של אדם שמושפעת מרצונו להתקבל על ידי החברה. כלומר, עלולה להימצא הטיה בתשובות הנגרמת מרצון הפרט לקבל אישור חברתי או להימנע מביקורת. לעיתים הדבר נעשה גם מחוסר מודעות עצמית. המונח נטבע לראשונה בשנת 1953 על ידי הפסיכולוג אלן אדוארדס. ההטיה בולטת במיוחד במחקרים בהם נעשה שימוש בדיווח עצמי של המשתתפים. למשל, דיווחים עצמיים על נושאים כמו יכולות, אישיות, פעילות מינית ושימוש בסמים. כאשר נבדקים נדרשים להתמודד עם השאלה "האם עישנת פעם סמים?", המשיבים עשויים להיות מושפעים מהעובדה שחומרים מבוקרים, לרבות המריחואנה הנפוצה יותר, הם בדרך כלל לא חוקיים. המשיבים עשויים לחוש דחק ולהכחיש כל שימוש בסמים או לנמק את השימוש. למשל, "אני מעשן מריחואנה רק שאני עם חברים".

ההטיה עשויה לפעול בכיוונים שונים עבור תת-קבוצות שונות: למשל, דיווח על מספר בני זוג מיניים. נמצא כי בעוד שגברים נוטים לנפח את המספרים, נשים נוטות להמעיט במספרים.

פעילות 4

לאחר שהבנתם מהי רצייה חברתית, בואו נתייחס לדוגמאות שהוצגו בקטע.

- הסבירו מהי רצייה חברתית על פי אחת הדוגמאות.
- הציגו דוגמה נוספת לרצייה חברתית.

סטטוס/מיצב חברתי

סטטוס חברתי / מיצב חברתי הוא מיקומו של האדם או האורגניזם במבנה החברתי בהקשרים שונים .

סטטוס (בעברית: מיצב) פירושו מעמד חברתי של הפרט כפי שנתפס ע"י הכלל. הסטטוס הוא כינוי למיקום החברתי של הפרט במערכת חברתית כמו : מוסד, משפחה, קהילה וכד'. לכל סטטוס יש הגדרות של תפקידים, זכויות, חובות וציפיות שעל פיהם האדם הממוקם בסטטוס הנ"ל אמור להתנהג. כאשר אנשים נמצאים בסטטוס מסוים זמן רב, הם נוטים להזדהות איתו לאורך כל חייהם.

סטטוס שיוכי

סטטוס שיוכי הוא סטטוס הנרכש באופן אוטומטי וקשה לשינוי. הסטטוס נרכש לעיתים מרגע הלידה וגם במהלך החיים. הסטטוס מסמל את השתייכות האדם למשפחה, קהילה, חברה, לאום, דת וכד'. אדם כמעט ואינו יכול להחליף את הסטטוס השיוכי שלו למעט מקרים של הרמת דת או החלפת קהילה או מקום. החברה מייחסת חשיבות רבה לסטטוס השיוכי ופעמים רבות מצפה מימנו להגיע למיצה ההישגי שתואם את הסטטוס השיוכי שלו .

סטטוס הישגי

סטטוס הנרכש ע"י הישג אישי של הפרט בחברה. ע"מ להגיע לסטטוס זה על האדם לבצע פעולה מסוימת שתכניס אותו לסטטוס. סטטוס הישגי אחר הוא של איש עסקים שקיבל את הסטטוס לאחר פעילות ממושכת בעולם העסקים. בספרות קיימת הפרדה בין מעמד חברתי לבין סטטוס /מיצב חברתי (Social Status). בעוד מעמד חברתי מתייחס למיקום בתוך ההיררכיה החברתית המאפשר להשפיע על אחרים, הסטטוס החברתי מתייחס למידה שבה אנשים אחרים מוכנים להיענות לבעל הסטטוס מרצון, מתוך הערכה והערצה.

פעילות 5

לאחר שהבנתם מהו סטטוס חברתי

- הדגימו מהו סטטוס חברתי.
- הדגימו מהו הסטטוס השיוכי שלכם? האם ניתן לשנותו?
- הדגימו מהו סטטוס הישגי, האם ניתן לשנותו?

תיאוריית ההשוואה החברתית – פסטינגר

תיאוריית ההשוואה החברתית היא תאוריה שהוצעה על ידי לאון פסטינגר שלפיה יש דחף אנושי ללמוד על עצמך, יכולותיך ודעותיך, על ידי ההשוואה אל אחרים. התיאוריה גורסת כי הדימוי העצמי נוצר תוך השוואה שעורך האדם בינו לבין אנשים אחרים בסביבתו. בבסיס ההשוואה החברתית קיים מניע להשתפרות מתמדת בביצועים ובאמצעות השוואה זו אדם יכול לבחון את עצמו ואת התקדמותו.

ישנם שני סוגים עיקריים של השוואה חברתית: **כלפי מעלה וכלפי מטה.** לעיתים בני אדם מעדיפים לערוך השוואה חברתית לאחרים הנתפסים בעיניהם כטובים פחות (השוואה כלפי מטה), למשל במצבים שהם חשים נחיתות גופנית. השוואה זו גורמת לשיפור עצמי והאדרה של הדימוי העצמי. ההשוואה כלפי מטה, נתפסת כנטייה הגנתית להשוואה עצמית אל מול אנשים הנתפסים כמצויים במצב פחות טוב.

במצבים אחרים בני אדם עורכים השוואה חברתית לאחרים הנתפסים בעיניהם כטובים יותר (השוואה כלפי מעלה). בהשוואה הזאת, אנשים מעוניינים להאמין שהם עצמם חלק מאליטה ומבצעים השוואות המראות את הדמיון בינם לבין קבוצת ההשוואה.

לתיאוריית ההשוואה החברתית כמה השערות מרכזיות:

- הנטייה להשוואה חברתית היא דחף להערכה עצמית על ידי השוואה אל יכולותיהם ודעותיהם של אחרים.
- הנטייה להשוואה עם אדם ספציפי יורדת ככל שההבדלים עם אותו אדם נתפסים כגדולים יותר.
- לגבי יכולות - הדחף הוא להשוואה כלפי מעלה - זאת אומרת עם אנשים שיכולותיהם נתפסות כטובות יותר, על מנת לשפר את היכולת האישית.

מתי עוסקים בהשוואה חברתית?

חוקרים הראו שתהליך ההשוואה החברתית הוא ספונטני, לא דורש מאמץ, לעיתים גם לא מכוון ואוטומטי באופן יחסי. למרות זאת ישנם מצבים אשר בהם הצורך להשוואה חברתית הוא חזק יותר. באופן כללי, הצורך בהשוואה חברתית מתקשר למצבים בהם האי וודאות גוברת. כך, בתקופות של מתח, חדשנות ושינוי הנטייה להשוואה חברתית תגבר. באופן דומה, מצבי תחרות מגבירים את העניין בהשוואה חברתית לגבי רוב האנשים, בעוד שמצבים בהם התנהגות מבוצעת במצבים שאינם תחרותיים תוביל להשוואה חברתית בקרב קבוצה מצומצמת יותר.

השוואה חברתית :

תיאוריית ההשוואה החברתית של החוקר ליאון פסינגר, הוצגה לראשונה בשנת 1954, עם זאת גם היום מקובלת ונחשבת בפסיכולוגיה החברתית. הנחת היסוד של התיאוריה הזו היא שאנו מעוניינים להעריך את הידע והיכולות שלנו, לשם הישרדות והסתגלות בעולם הזה. שכן, אם לא נעריך נכונה את היכולות והידע שלנו לא נצליח לדעת מה אנו מסוגלים או לא מסוגלים לעשות, ולגרום לאסונות או סתם לא להצליח בדברים. המניע להשוואה החברתית לפי פסינגר הוא לא חברתי מעיקרו, אלא נובע מהפקת תועלת. פסינגר שיער את השערת הדמיון, השערה לפיה אנו נבחר להשוות את עצמנו לאנשים הדומים לנו.

פעילות 5

לאחר שהבנתם מהי השוואה חברתית

- הציגו דוגמאות לשני סוגי ההשוואות : כלפי מטה וכלפי מעלה – הסבירו את תשובתכם.
- הסבירו את הקשר בין ההשוואה החברתית לסטטוס חברתי.

פעילות 6

לפניכם המושגים שנלמדו עד כה :

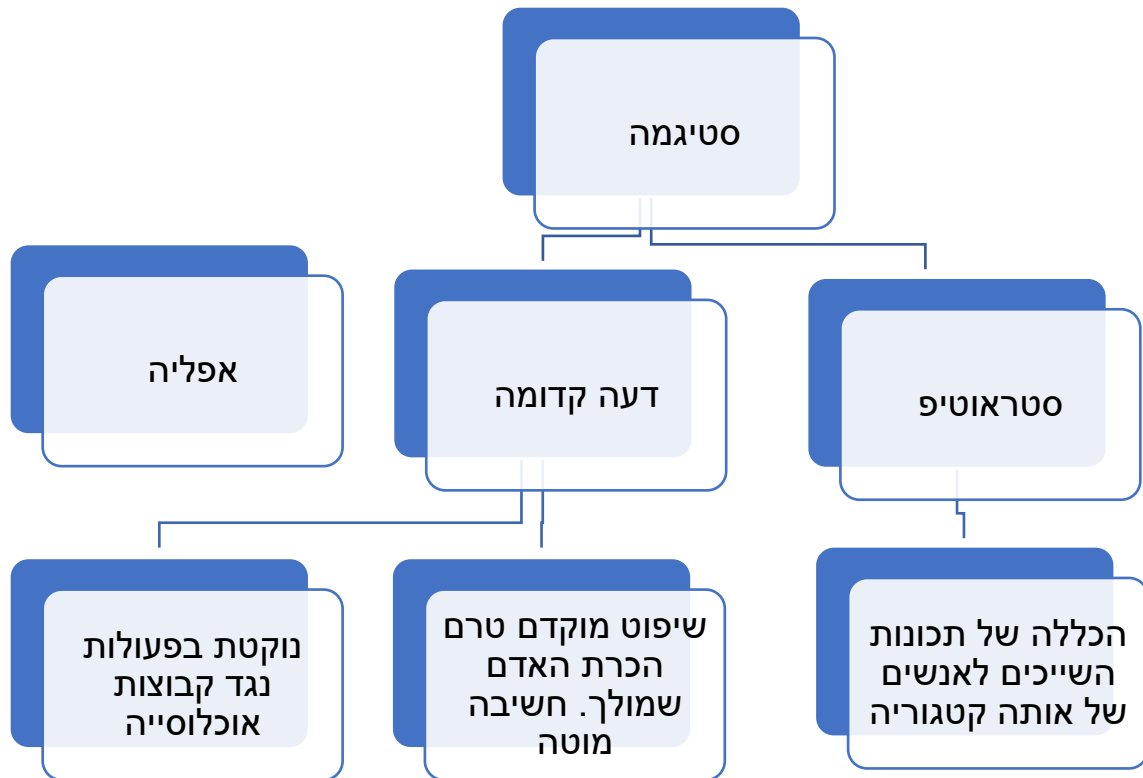
קבוצה וסוגי קבוצות, לכידות חברתית/קבוצתית, רצייה חברתית , סטטוס חברתי, השוואה חברתית.

- חברו 5 שאלות מסוג נכון /לא נכון על המושגים שלמדתם.
- בחרו מושג אחד וכתבו את ההסבר למושג.
- מה הקשר בין המושגים שלמדתם? מה בין לכידות, רצייה, סטטוס והשוואה חברתית?

שיעורים 4-7

המושגים ללימוד הם: סטיגמה, דעה קדומה, סטראוטיפ

סטיגמה היא אפיון של אדם כשונה מאחרים, לרוב באופן הנתפס כשלילי.

פעילות 1 - דעה קדומה וסטראוטיפים

סרטון יוטיוב – המתייג – 5 דקות

<https://www.youtube.com/watch?v=bFNptPvAAI>

צפו בסרטון

לפניכם שאלות לשיח ודיון לאחר הצפייה

1. מה חשבתם על הסרטון?
2. מהן הדעות הקדומות שעולות לאור ההתבוננות בדמויות שבסרטון?
3. אילו תגיות נוספות אפשר להוסיף לדמויות המופיעות בסרטון?
 - אישה דתית עם תינוק בעגלה
 - איש צעיר יושב על ספסל, מדבר בטלפון
 - איש צעיר יושב בבית קפה ועובד על המחשב שלו
 - איש חרדי

מדוע קוראים לסרטון המתייג?

מהי דעה קדומה?

דעה קדומה מוגדרת כעמדה שלילית, לרוב, כלפי חברים בקבוצה מסוימת.

בהבחנה בין שתי קבוצות משתמשים במושגים "קבוצת פנים" ו"קבוצת חוץ":

חוץ:

"קבוצת החוץ" היא הקבוצה שמביעים כלפיה דעה קדומה. מידת הדמיון בין חבריה רבה, ומידת השוני בינה ובין אנשי "קבוצת הפנים", שהיא זו שמביעה את הדעה הקדומה, רבה אף היא.

ההבחנה בין שתי הקבוצות משרתת שלוש מטרות:

1. מאפשרת לנו לייחס תכונות לאנשי קבוצת החוץ, לדעת כיצד להתייחס אליהם, משום שהם זהים בעינינו ומשום שהתנהגותם צפויה. על-פי מחקרים, לא רק שאנו מכלילים באשר לתכונות של אנשי קבוצת החוץ, אלא שאנו מתארים אותם באמצעות טווח מצומצם של תכונות, מפרשים את התנהגותם באופן סטריאוטיפי ומייחסים להצלחתם סיבות חיצוניות (ולא סיבות פנימיות, כפי שאנו מייחסים להצלחה של אנשי קבוצת הפנים).

2. מחדדת את הייחודיות של אנשי קבוצת הפנים.

3. מחזקת את תחושת השייכות לקבוצת הפנים של האדם.

(המידע לקוח מהספרייה הווירטואלית של מטח)

כולנו יש דעות קדומות.. דעה קדומה מאפשרת לנו לייחס תכונות מסוימות לאנשי קבוצת החוץ, וכך אנו יודעים כיצד להתייחס אליהם משום שהם זהים בעינינו; היא מקלה עלינו כי כך התנהגותם צפויה וידועה מראש. נוסף לכך, היא מחזקת את תחושת השייכות לקבוצת הפנים של האדם.

לדעות קדומות יש שלושה מרכיבים.

אפשר להדגים זאת על ידי המשפט: "כל מרכיבי המשקפיים הם אינטליגנטים."

המרכיב הקוגניטיבי מכיל את המחשבות שלנו על מי שהדעות הקדומות שלנו מכוונות אליו. במקרה שלנו: אני חושב/ת שכל מי שמרכיב משקפיים הוא בעל אינטליגנציה גבוהה. (**סטראוטיפ**)

המרכיב הרגשי מכיל את הרגשות שלנו כלפי מי שהדעות הקדומות שלנו מכוונות אליו. כגון: משיכה, דחייה, סלידה וכדומה. במקרה שלנו: אני מחבב אנשים שמרכיבים משקפיים. (**דעה קדומה**)

המרכיב ההתנהגותי מכיל את הנטייה שלנו להתנהג בדרך זו או אחרת כלפי מי שהדעות הקדומות שלנו מכוונות אליו. במקרה שלנו: אהיה נחמד/ה יותר לאנשים המרכיבים משקפיים. (**אפליה וגזענות**)

הגדרת "דעה קדומה"

פסיכולוגים חברתיים הגדירו "דעה קדומה" כגישה עוינת או שלילית כלפי קבוצה מסוימת המבוססת אך ורק על חברותם בקבוצה.

- **סטריאוטיפ = המרכיב הקוגניטיבי** – בעוד דעות קדומות הן פקטור של גישה שלילית או תגובה רגשית, סטריאוטיפ מגדיר את התכונות החיוביות והשליליות שאנשים משייכים לחברים בקבוצה מסוימת, רק משום שמשתייכים לקבוצה זו.
- **אפליה = המרכיב ההתנהגותי** – פעולה לא מוצדקת שלילית ו/או מזיקה כלפי חברים בקבוצה מסוימת, רק משום שהם משתייכים לקבוצה זו.

בקשו מהלומדים לספר על מקרים שבהם תייגו אנשים אחרים בגלל דעות קדומות עוד לפני שהכירו אותם בכלל.

דעות קדומות

דעה קדומה היא עמדה שלילית, בדרך כלל, כלפי חברים בקבוצה מסוימת. ביסוד הדעה הקדומה מונחת קטגוריזציה של אנשים על סמך דמיון בתוך חברי אותה קטגוריה והשוני בין קטגוריות שונות. בצורה זו נוטים בני אדם לייחס **סיבות פנימיות** (כשרון אישי, מוטיבציה פנימית, ידע) להצלחתם של אנשים מקבוצתם ו**סיבות חיצוניות** להצלחת אנשים מקבוצות חיצוניות (המבחן היה קל מאוד במועד שלהם, המורים ויתרו להם).

מהו ההבדל בין "דעה קדומה", "סטריאוטיפ" ו-"אפליה" ?

"דעה קדומה" היא עמדה ולכן היא בעלת שלושה מרכיבים: קוגניטיבי, רגשי ו**התנהגותי**, לעומתה, **"סטריאוטיפ"** אינו עמדה, אלא תפיסה (בדרך כלל שלילית) כלפי קבוצה חברתית כלשהי, ולכן הוא מהווה רק את המרכיב הקוגניטיבי של העמדה.

"אפליה" מתארת התנהגות שלילית כלפי בני אדם בשל שייכותם לקבוצה מסוימת.

כיצד נוצרות דעות קדומות ?

1. **קונפליקט בין קבוצות** - תחרות על משאבים נדירים יוצרת דעות קדומות המגדילות את הסיכוי לזכות במשאבים.
שריף (1961) ערך מחקר שבו השתתפו שתי קבוצות ילדים בני 11 שנים. המחקר הוכיח שבתנאי תחרות התפתחו בכל קבוצה דעות קדומות שליליות כלפי הקבוצה המתחרה, אולם כאשר הוצבו בפני שתי הקבוצות "מטרות על" שדרשו שיתוף פעולה ביניהן, פחתו הדעות הקדומות.
מאבק על משאבים נחשקים מסביר את הדעות הקדומות של בני מעמדות שונים, זה על זה.
2. **צרכים פסיכולוגיים** - ישנם שלושה צרכים פסיכולוגיים בלתי מודעים היוצרים דעות קדומות:
 - I. צורך ההצדקה עצמית - אדם נוקט בדעה קדומה כדי להצדיק את מעשיו הנוגדים לעקרונותיו המוסריים.
 - II. צורך בכוח - אדם נוקט בדעה קדומה כדי לטפח את הערכתו העצמית. ייחוס תכונות שליליות לקבוצה אחרת מגביר את הערך העצמי של הפרט.
 - III. צורך בביטוי תוקפנות - התוקפנות הנובעת ממצבי תסכול מופנית בצורה של דעות קדומות כנגד קבוצות מיעוט חלשות בחברה.
3. **למידה חברתית** - עפ"י גישת הלמידה החברתית, דעות קדומות נרכשות ע"י תהליך של חיקוי.
המודלים לחיקוי הם בדרך כלל ההורים, חברים ואמצעי התקשורת.
הראו שינוי בעמדות של ילדים שחורים כלפי בובות שחורות ולבנות כתוצאה מהזדהות.

סְטִיגְמָה

מקור המילה "סטיגמה" יווני. משמעותה המקורית של המילה היא סימני היכר גופניים שנועדו להבליט משהו שלילי ויוצא דופן המעיד על מעמדו הנחות של הפרט. היוונים נהגו לצרוב את גופם של אנשים מסוימים: עבדים, פושעים, בוגדים וכו', כדי שהציבור ידע ויזהה אנשים אלו, וירחק מהם. צורות ענישה מתייגות, כגון הטבעת אות קלון, נועדו לא רק להכאיב לעבריין ולייסרו, אלא גם להשפילו בפומבי ולהרתיע עבריינים בכוח. הסטיגמה - הזיהוי הפומבי כעבריין או פושע, מהווה גורם הרתעה יעיל הרבה יותר מעונשים רבים.

סטיגמה היא מאפיין שלילי המקביל בין בעל המאפיין (או הנתפס כבעל מאפיין זה) לבין אחרים. זוהי הדרך בה אנשים בחברה מתייחסים לקבוצה חברתית על פי הסטריאוטיפים והדעות הקדומות הקיימות כלפי אותה קבוצה, מקורן של אלו בחוסר ידע ובחוסר הבנה.

סטיגמה היא אפיון של אדם כשונה מאחרים, לרוב באופן הנתפס כשלילי. לדוגמה: האדם בעל הסטיגמה נתפש כאדם רע, חלש, נכשל, מוגבל, בעל מום או חולה, ולכן הוא הופך בעיני החברה מאדם שלם ורגיל לאדם פחות-ערך ונחות. החברות השונות בעולם יצרו אמצעים שונים כדי לסווג את האנשים בכל חברה וחברה, ואת האפיונים הנתפסים כרגילים וטבעיים לעומת אלו הנתפסים כסטיגמה באותה חברה. כאשר נכנסים למערכת חברתית מסוימת ניתן להבחין כבר ממבט ראשון באפיונים האישיים ולזהות את "זהותו החברתית" של כל אדם. יש המדגישים את אופייה הסטריאוטיפי של הסטיגמה.

לסטיגמה שלושה מרכיבים:

המרכיב הראשון הוא סטריאוטיפים

מבני ידע שהאדם משתמש בהם כדי לאפיין קטגוריות חברתיות. סטריאוטיפים מייצגים אמונות מוסכמות על קבוצות חברתיות שונות, והם יכולים לעזור ביצירת התרשמות ראשונית וציפיות ראשוניות מהאדם השייך לקבוצה החברתית המתויגת. תהליך הבניה של הסטריאוטיפ מושפע מאמונות תרבותיות.

המרכיב השני הוא דעות קדומות

אנשים בעלי דעה קדומה מפנימים את הסטריאוטיפים השליליים (לדוגמה, "זה נכון שכל האנשים עם מחלות נפשיות עושים דברים לא צפויים"), ויוצרים כתוצאה מכך תגובה רגשית שלילית כללית ("אנשים עם מחלת נפש מפחידים אותי"). דעות קדומות מכילות בדרך כלל מרכיב של הערכה שלילית.

המרכיב השלישי בסטיגמה הוא אפליה

תגובה התנהגותית המתבססת על דעה קדומה כלפי קבוצת מיעוט מתויגת, הגורמת לפגיעה בחברי הקבוצה.

סוגי סטיגמה

1. ליקויים גופניים למיניהם
2. תכונות אישיות לא רצויות שעליהן ניתן להסיק מאשפוזים נפשיים, מישיבה בכלא, מאלכוהוליזם ועוד
3. סטיגמה שבטית הנובעת מדת, גזע ולאום ועוברת בקשרי משפחה

מדוע אנו זקוקים לסטיגמה?

- ☐ סדר וארגון
- ☐ השתייכות
- ☐ גבולות

הגדרות

סטריאוטיפ

פירושו הכללה בנוגע לקבוצת אנשים, בה תכונות מסוימות ניתנות לכל החברים בקבוצה, ללא קשר לשונות בקרבם. כאשר סטריאוטיפים נוצרים, קשה מאוד לשנותם על סמך מידע חדש.

צריך לשים לב שמדובר ב**תהליך קוגניטיבי**, לא ריגשי. סטריאוטיפים לא מובילים בהכרח לפעולות כגון התעללות. ברוב המקרים, הם מהווים טכניקה להפשטת העולם, וכולנו עושים זאת במידה כזו או אחרת. Allport הגדיר את הסטריאוטיפ כ**"חוק המאמץ המועט ביותר"**, וטען כי העולם מורכב מדי בשביל שנוכל להתייחס בנפרד לכל דבר. במקום זה, אנו מנצלים את הזמן והאנרגיה הקוגניטיבית שלנו בפיתוח גישות אלגנטיות ומדויקות בנוגע לנושאים מסוימים תוך התבססות על אמונות פשוטות כלפי אחרים.

הסטריאוטיפ מהווה "קיצור דרך" בהבנת אנשים אחרים, אך במידה והוא מונע מאיתנו לראות הבדלים אישיים בתוך קבוצת של אנשים הוא הופך לבעייתי ולא הוגן.

סטריאוטיפים הם הכללות פשוטות מדי לגבי קבוצות אנשים. סטריאוטיפים יכולים להתבסס על גזע, מוצא אתני, גיל, מין, נטייה מינית – כמעט כל מאפיין. הם עשויים להיות חיוביים (כמו למשל כאשר נשים יש פחות סיכוי להתלונן על כאב פיזי) אך לרוב הם שליליות (בדרך כלל כלפי קבוצות אחרות, כמו למשל כאשר חברי קבוצת גזע דומיננטית מציעים כי גזע כפוף הקבוצה טיפשה או עצלנית). בשני המקרים, הסטריאוטיפ הוא הכללה שלא מתחשבת בהבדלים פרטניים.

אפליה (Discrimination): המרכיב ההתנהגותי

זהו המרכיב האחרון של הדעה הקדומה. אמונות סטריאוטיפיות יוצרות לעיתים רבות יחס לא הוגן. ליחס זה אנו קוראים אפליה – פעולה שלילית, פוגעת, ולא מוצדקת כלפי חברים בקבוצה מסוימת רק משום שהם משתייכים לקבוצה זו. בעוד שדעות קדומות מתייחסות לחשיבה מוטעה, האפליה מורכבת מפעולות נגד קבוצת אנשים. אפליה יכולה להתבסס על גיל, דת, בריאות ואינדיקטורים אחרים; חוקים מבוססי גזע נגד אפליה שואפים לטפל במערך הבעיות החברתיות הזה. אפליה על רקע גזע או אתניות יכולה ללבוש צורות רבות.

דעות קדומות

דעה קדומה מתייחסת לאמונות, מחשבות, רגשות וגישות שמישהו מחזיק בקבוצה. דעה קדומה אינה מבוססת על ניסיון; במקום זאת, זהו שיפוט מקדים, שמקורו בחוויה ממשית.

אמנם דעות קדומות אינן בהכרח ספציפיות לגזע, אך גזענות היא סוג חזק יותר של דעות קדומות המשמשות כדי להצדיק את האמונה שקטגוריה גזעית אחת איכשהו עדיפה או נחותה מאחרות.

קו קלוקס קלאן הוא דוגמה לארגון גזעני; האמונה של חבריה בעליונות הלבנה עודדה למעלה ממאה שנים של פשע שנאה ודיבור שנאה. גזענות מוסדית מתייחסת לאופן שבו גזענות מוטמעת במרקם החברה. לדוגמא, המספר הלא פרופורציונלי של גברים שחורים שנעצרו, הואשמו והורשעו בפשעים עשוי לשקף פרופיל גזעי, סוג של גזענות מוסדית.

פעילות 2

טבלת מושגים – מתח קו בין המושג לפירושו

מושג	פירוש המושג
סטיגמה	הכללה בנוגע לקבוצת אנשים, בה תכונות מסוימות ניתנות לכל החברים בקבוצה, ללא קשר לשונות בקרבם. הכללה שלא מתחשבת בהבדלים פרטניים. (קוגניטיבי)
דעה קדומה	יחס לא הוגן – פעולה שלילית, פוגעת, ולא מוצדקת כלפי חברים בקבוצה מסוימת רק משום שהם משתייכים לקבוצה זו. (התנהגותי)
סטראוטיפ	אפיון של אדם כשונה מאחרים, לרוב באופן הנתפס כשלילי.
אפליה	גישה עוינת או שלילית כלפי קבוצה מסוימת המבוססת אך ורק על חברותם בקבוצה. שיפוט מקדים (רגשי)

הציגו דוגמה לכל אחד מהמושגים

פעילות 3 - דעה קדומה

מטרות הפעילות

לעורר מודעות לנטייה שלנו להכליל ולהתייחס לקבוצות שונות בחברה על פי הדעות הקדומות שיש לנו עליהן.

למנוע התנהגויות פוגעניות כלפי אנשים שאנו מתייגים אותם על פי דעות קדומות שיש לנו עליהם, בלי שאנחנו מכירים אותם בכלל

הנחיות

לחלק ללומדים את מילות השיר "ויקפדיה" – מילים: קרן פלס וחנן בן ארי.

להקשיב לשיר

<https://www.youtube.com/watch?v=80GtXgCSYJw>

חנן בן ארי - ויקפדיה (קליפ רשמי) Hanan Ben Ari

ויקפדיה - חנן בן ארי

מילים: קרן פלס וחנן בן ארי לחן: חנן בן ארי

כמה נוח לזרום עם המוח בהתניות אוטומטיות שלא דורשות לטרוח
רק לתייג ולנבוח, להסית ולזבוח לאלילי הרייטינג אייטמים בכל הכוח
הכול כבר מסודר לנו בראש מגירות-מגירות
לא ניתן למציאות להפריע לנו לראות
שכל שמאלני הוא בוגד, כל ערבי מחבל מתאבד
כל חרדי הוא שודד וכל המתנחלים רצחו את רבין
כל תל אביב טבעונית, כל נתיבות מסורתית עממית,
כל הדתיים פרימיטיביים עם ציצית ועל הדרך מחקו את דארווין.

אל תכלאוני בשום כלוב

אל תסכמו אותי בויקפדיה

אני הכול, אני לא-כלום

אור אינסוף לבוש בגוף

אז אל תכלאוני בשום כלוב

תקראו לי דון קישוט שמעז לקרוא תיגר

שימו לי פרס על הראש וגיליוטינה בכיכר

השדים זמנם עבר והמלך הוא עירום

תמחקו את כל מה שידעתם עליי עד היום

לא אני לא המתנחל, לא נציג של אלוהים

לא דוס שמדיר נשים, לא גשר בין המגזרים
יישרפו המגזרים, תשרפו דעות קדומות
לכל אחד יהיה סיכוי לכתוב את הסיפור שלו
כי אם הכול גלוי וידוע מראש קלישאות-קלישאות
לא ניתן למציאות להפריע לנו לראות
שכל מזרחי מקופח, כל חילוני הוא כופר מלוכלך
כל הנשים למטבח וכל הרוסים הרוסים על סטאלין
כלו כבר כל הקיצים, כל חבר כנסת קופה של שרצים
כל האתיופים רצים ואלו שלא שרים עם רייכל

אל תכלאוני בשום כלוב
אל תסכמו אותי בויקיפדיה
אני הכול, אני לא-כלום
אור אינסוף לבוש בגוף
אז אל תכלאוני בשום כלוב

עוד יבוא יום...

יום יבוא ולא תכלאוני בשום כלוב
לא תסכמו אותי בויקיפדיה
אני הכול, אני לא-כלום
עירום באתי ואשוב
אז אל תכלאוני בשום כלוב
לא תכלאוני בשום כלוב

פעילות

- סמנו את הקבוצות ואת הדעות הקדומות עליהן במילות השיר
- בחרו קבוצה אחת, והסבירו את הסיבה לדעה הקדומה עליה לדעתכם.

למה מתכוון חנן בן ארי במילים – "יום יבוא ולא תכלאוני בשום כלוב?"
הציעו דרכים כיצד להיות מודעים לצורך האנושי לתייג אנשים, ובאמצעות
המודעות הזאת לנסות להימנע מכך.

מידע על השיר - הרחבה

ויקיפדיה הוא פזמון שנכתב על ידי הזמר חנן בן ארי והזמרת קרן פלס, והולחן ובוצע על ידי. הסינגל הגיע למקום השני במצעד העברי השנתי לשנת תשע"ז (2017) בגלגלצ בשיתוף אתר וואלה!, למקום השלישי בתחנת כאן גימל וזכה בפרס אקו"ם לשיר השנה לשנת 2018.

תוכן השיר

מילות השיר הן מחאה כנגד סטריאוטיפים ודעות קדומות הקיימות בציבור הישראלי כלפי קבוצות באוכלוסייה וכלפי חנן בן ארי עצמו. בהמשך השיר יוצא הזמר גם כנגד הסתה וסגידה לרייטינג. השיר מציג בתחילתו טענה, לפיה לאנשים נוח יותר להיסחף אחרי הסטיגמות מאשר לחשוב: "הכל כבר מסודר לנו בראש מגירות מגירות, לא ניתן למציאות להפריע לנו לראות". הוא ממשיך ומתקומם נגד סטריאוטיפים בחברה, בין השאר על כך ששמאלנים מתויגים כבוגדים, ערבים כמחבלים, חרדים כשודדים, והמתנחלים כרוצחיו של יצחק רבין. בנוסף הוא יוצא נגד התפיסה בציבור לפיה כל תל אביב טבעונית וכל נתיבות מסורתית-עממית, וכן שהדתיים פרימיטיביים ודוחים כולם את טענות דרווין (אבולוציה). בפזמון החוזר מבקש הזמר שלא למסגר אותו ולא לסכם אותו בוויקיפדיה, באופן שיחטא לאופיו האמיתי: "אני הכל, אני לא כלום, אור אין סוף לבוש בגוף, אז אל תכלאוני בשום כלוב". לאחר הפזמון החוזר מוסיף בן ארי כי מצידו, אפשר לכנותו דון קישוט ולשים על ראשו פרס וגיליוטינה בכיכר – על כך שהעז לקרוא תיגר על המוסכמות ולטעון שעבר זמנם של השדים, במעין קריאת "המלך הוא עירום". הוא ממשיך ומתלונן על התפיסה שנוצרה כלפיו, ומבקש משומעיו למחוק ממוחם כל מה שידעו עליו עד היום, וכי הוא לא מתנחל, לא נציג של אלוהים ולא דוס שמדיר נשים. הוא גם לא מהווה גשר בין המגזרים – שהוא בכלל היה מעוניין שיישרפו, כך שהדעות הקדומות בנוגע למי שמשתייך אליהם ייעלמו, וכדי שלכל אדם יהיה סיכוי לכתוב את סיפור חייו בעצמו. בחלק זה ניתנות דוגמאות נוספות לתפיסות סטריאוטיפיות קלישאתיות: כל המזרחיים מקופחים, החילונים הם כופרים, כל הנשים מתאימות רק למטבח, הרוסים אוהבים את סטלין, ומאחורי כל חבר הכנסת תמיד יש קופת שרצים הערד המילוני "קופת שרצים" באתר ויקימילון (שחיתות שלטונית). בסוף חלק זה משתמש הדובר ביסוד הומוריסטי של הקצנה על מנת להגחיק את האופן שבו סטריאוטיפים נוצרים, וטוען שכל האתיופים רצים, ואלה שלא, שרים עם רייכל. את השיר מסיים בן ארי בתקוותו שעוד יבוא יום שבו לא יכלאוהו בשום כלוב, ובהכללה, שדעות קדומות יפסיקו להיות חלק מהדינמיקה החברתית הישראלית.

על סטראוטיפ ועל דעות קומות – הרחבה

בכל חברה בני האדם נוהגים לחלק את האנשים לקבוצות חברתיות שונות, כמו קבוצות על פי מין: גברים ונשים, קבוצות על פי גיל: צעירים, מבוגרים, זקנים או על פי תכונות אחרות. לעתים אנו מייחסים לכל האנשים בקבוצה מסוימת תכונה כוללת, חיובית או שלילית, שאינה משקפת בהכרח את תכונותיהם במציאות. אמירות כגון: "נשים הן המין החלש", או "גברים אמיתיים לא בוכים", הן ביטוי לסטראוטיפ. כלומר, הן הבעת דעה כללית על קבוצה חברתית האומרות שלכל האנשים השייכים לאותה קבוצה יש תכונה מאפיינת משותפת.

לסטראוטיפים יש תפקיד חשוב בחיינו. הם מאפשרים לנו לארגן את המידע שיש לנו על העולם, ולמיין במהירות וביעילות את המידע החדש שאנו קולטים. אנו חיים במציאות עמוסה בידע ובפרטים רבים מאוד. כמעט בכל יום אנו נחשפים למידע חדש או לשינויים במידע קיים, והסטראוטיפים מאפשרים לנו לעבד במהירות את המידע הרב המקיף אותנו. באמצעותם אנו יוצרים במוחנו תמונה פשוטה וברורה של אנשים שלא הכרנו, של אירועים חדשים שנתקלנו בהם ושל מידע חדש שפגשנו. התוויות האלה, שאנו משתמשים בהן כי לארגן את עולמנו, מעוררות בנו רגשות. רגשות אלה גורמים לנו לפעמים להבליט את ההבדלים בין הקבוצות ולהגזים בממדים שלהם. כשהסטראוטיפ מלווה ברגשות שליליים הוא נהפך לדעה קדומה שיש בה סכנות רבות, כגון: אפליה וגזענות, תוקפנות, מתח ושנאה שאין להם בסיס עובדתי.

(מעובד על פי י" כ"ץ, "על סטראוטיפיות ועל דעות קדומות", סקירה חודשית, 8,

ועל פי מנהל חברה ונוער)

פעילות 4

בחרו קבוצת אוכלוסייה שיש לכם לגבייה הכללה סטראוטיפית, ודונו בה על פי השאלות שבטבלה

התמודדות עם סטראוטיפים והכללות

הסטראוטיפים שמנהלים אותי

קבוצה באוכלוסייה שיש לי הכללה או סטראוטיפ לגביה	מידת הסובלנות שלי כלפי השונות מ-1 (אעדיף חברה ללא הקבוצה הזו) עד 10 (הקבוצה היא בעלת ערך וחיובית)	נימוקים לעמדה שלי כלפי הקבוצה	האם אסכים לשנות את עמדתי? 1. כן, פתוח/ה ומוכנה/ה לשינוי עמדה 2. פתוח/ה אבל עדיין לא מוכנה/ה לשינוי עמדה 3. לא פתוח/ה ולא מוכנה/ה לשינוי עמדתי	נימוק לבחירה
דוגמה : גרמנים	6	כל הגרמנים שונאים יהודים, אבל אני מבינה שכמדינה יש שם גם דברים חיוביים.	3	הם רצחו את העם שלי. לא מוכנה/ה לסלוח גם אם הם נחמדים.

פעילות 5

לפניכם שתי אפשרויות לפעילות זו (בחרו בין משימה מקומית לבין משימה עולמית) להלן פירוט כל משימה

משימה מקומית

אתם חלק מקבוצה שזכתה בהגרלה לצאת לטיול של שלושה ימים. הקבוצה מורכבת מהדמויות הבאות:

1. אישה חרדית מבני ברק
2. סטודנטית לסבית לתיאטרון
3. תלמיד ישיבה מתקוע
4. איש עסקים ערבי מתמרה
5. חייל קרבי
6. פרופסור להיסטוריה
7. פעיל פוליטי מהמרכז
8. עובד זר
9. מושבניקית מהצפון
10. מורה המלמדת בבית ספר יסודי ברחובות
11. רפתן מקיבוץ יוטבתה
12. אשת הייטק
13. רופאה אתיופית
14. מנהל קייטרינג

הנחיות

1. משימה אישית

על כל לומד לבחור (לסמן) שלושה אנשים מתוך הרשימה איתם ירצה לחלוק את החדר ושלושה אנשים שהוא מעדיפים שלא לחלוק איתם חדר.

2. עבודה בקבוצות

נבקש מהלומדים לשתף בבחירות שלהם ובסיבות שהביאו אותם להחלטתם, ולהגיע להחלטה משותפת לגבי שלושה אנשים שהכי היו רוצים לחלוק עמם את החדר ושלושה שיבקשו שלא לחלוק איתם את החדר.

שאלות לדיון במליאה

- כיצד הרגשתם במצב שבו הייתם צריכים לבחור בין אנשים?
- אילו "תמונות" וסיפורים יצרתם בראשכם לגבי רשימת האנשים?
- מאיפה שאבתם את הידע עליו ביססתם את התמונות והסיפורים הללו?

משימה עולמית

זכותם בטיול רכבות באירופה ואתם צריכים להגיע מרומא שבאיטליה לאוסלו
בנורבגיה. הנסיעה עורכת שלושה ימים ועליכם לעבור אותה עם עוד שלושה אנשים
בקרן שינה:

- אשת עסקים אמריקאית בגיל העמידה
- רב אורתודוקסי מאוסטרליה
- ספורטאי הומוסקסואל מהולנד
- רקדנית בטן מצרית
- רואה חשבון אנגלי
- מורה ממחוז וואהן בסין
- סטודנטית מוסלמית מלבנון
- במאי ניגרי
- סופרת מבואנוס איירס , ארגנטינה
- סטארטפיסט מעמק הסיליקון בארה"ב
- חוקר מוח באוניברסיטת הרווארד
- חייל שוודי

הנחיות

2. משימה אישית

על כל לומד לבחור (לסמן) שלושה אנשים מתוך הרשימה איתם ירצה לחלוק את
החדר ושלושה אנשים שהוא מעדיפים שלא לחלוק איתם חדר.

3. עבודה בקבוצות

נבקש מהלומדים לשתף בבחירות שלהם ובסיבות שהביאו אותם להחלטתם, ולהגיע
להחלטה משותפת לגבי שלושה אנשים שהכי היו רוצים לחלוק עמם את החדר
ושלושה שיבקשו שלא לחלוק איתם את החדר.

שאלות לדיון במליאה

- כיצד הרגשתם במצב שבו הייתם צריכים לבחור בין אנשים?
- אילו "תמונות" וסיפורים יצרתם בראשכם לגבי רשימת האנשים?
- מאיפה שאבתם את הידע עליו ביססתם את התמונות והסיפורים
הללו?

סטריאוטיפים ודעות קדומות – הרחבה

סטריאוטיפים מביאים לתפיסת האדם כחלק מקבוצה ולא כאינדיבידואל. כשהעמדה הסטריאוטיפית כוללת דעות קדומות (דעה קדומה: דעה משוחדת שיש בלב אדם על משהו או על מישהו, שלא על יסוד בחינת העובדות אלא על יסוד רושם מקרי או בהשפעת מישהו – מילון אבן-שושן), עלולה העמדה הסטריאוטיפית להקשות את ההידברות ואת הבנת נקודת-הראות של הזולת. היא עלולה להביא להתעלמות מייחודו של הפרט, למנוע פתיחות לשונה ולהביא לחוסר סובלנות כלפי קבוצות אחרות ואפילו לדחייה שלהן. מצד אחר, העמדה הסטריאוטיפית, המתייחסת בדרך כלל לקבוצה חברתית או לאומית, היא צורך כמעט בלתי נמנע, ואף חשוב, של האדם. העמדה הסטריאוטיפית מסייעת לאדם לסווג את המגוון העצום של האובייקטים לקבוצות, חוסכת לו זמן ואנרגיה, ומאפשרת לאדם להגן על ה"אני" שלו, ע"י הבחנת עצמו מאחרים. כשם שעצמים בודדים מסווגים לקטגוריות, כך גם אנשים מסווגים לקטגוריות. זוהי נטייה טבעית המסייעת לנו לארגן את העולם ולהתמודד עמו ביתר יעילות. סיווג אנשים לקטגוריות מאפשר לנו ליישם ידע שצברנו במפגשים אחרים עם אנשים מאותה קטגוריה לגבי אנשים חדשים שאנו פוגשים ומשייכים לקטגוריה זו. מסתבר כי הסטריאוטיפים עולים לעתים אוטומטית ובצורה בלתי מודעת. הסטריאוטיפים מאפשרים לנו פעולות מהירות, ובאמצעותן אנו יכולים לתפקד ביעילות, בחיסכון רב, והמאמץ הקוגניטיבי פנוי וזמין לנו למשימות אחרות. כאשר אנו מעוניינים לשלוט בחשיבתנו הסטריאוטיפית, אנו מתקשים לעשות זאת בגלל אופים האוטומטי והבלתי מודע של הסטריאוטיפים.

למה אנחנו משתמשים בסטריאוטיפים?

בטח שמעתם שאנשים אומרים דברים כמו בלונדיניות הן טיפשות, יהודים הם חכמים או אוהבים כסף ושעל ערבים אי אפשר לסמוך - אלה סטריאוטיפים (Stereotypes) והם גרועים, גם אם רובנו איכשהו אוהזים בהם, ברמה זו או אחרת. סטריאוטיפים הם חשיבה על אנשים לא כאינדיבידואלים, כאנשים שהם ייחודיים ושונים מאחרים, אלא כחברים בקבוצה, מה שאומר שמאפייניה של אותה קבוצה דובקים גם בהם כפרטים.

המעניין הוא שלא כל כך חשוב מה טבען של האמונות לגבי הקבוצה - חיוביות, שליליות, נכונות או שגויות. הסטריאוטיפים משמשים אותנו לא פעם כדי לקטלג אנשים אחרים במהירות ובקלות, מבלי להתחשב בהם עצמם, באופיים האמיתי, בייחוד שלהם.

הפירוש של המילה שמקורה ביוונית סְטֵרֵאוֹטִיפּ הוא "רושם מוצק" או בתרגום מילולי "חריתת רושם". יש לו גם מילה עברית לא רעה - "הֶטְפָּס", מלשון טיפוס.

מה ההבדל בין סטריאוטיפ לדעה קדומה?

מדובר במשהו שהוא שונה במעט מסתם דעה קדומה. כי בעוד שדעה קדומה היא עמדה מוקדמת, בדרך כלל שלילית כמובן, שיש כלפי אדם שעדיין לא הייתה לנו איתו כל אינטראקציה חברתית, אלא רק על סמך השתייכותו החברתית, בסטריאוטיפ מדביקים את מאפייני הקבוצה על הפרט בכל מקרה, גם אם וכשמכירים אותו.

הדעה הקדומה נוטה להביא ליחס חברתי משפיל, להתנהגות עוינת ולביטויים שליליים ואף מפלים לרעה חברים המשתייכים לקבוצה חברתית מסוימת. כי איכשהו, אצל בעלי דעות קדומות תהיה נטייה כמעט בשגרה להעריך את חבריה של הקבוצה חברתית באופן שלילי או לפחות להעריך אותם בעיקר על סמך השתייכותם לקבוצה זו.

האם סטריאוטיפים הם שליליים?

בהחלט לא. בניגוד לדעות קדומות, הסטריאוטיפ לא חייב להיות בעל אופי שלילי. במקור הוא מסייע לנו להתמודד מול כמויות מידע גדולות במהירות. כי כשאננו יודעים על אדם יכול המידע על הקבוצות אליהן הוא משתייך לסייע לנו במהירות באבחון של דרכי התקשורת וההבנה שלו או שלה.

קישורים

לפניכם סרטוני יוטיוב קצרים

בחרו מתוכם על פי שיקול דעתכם סרטונים המתאים ללומדים שלכם שיהוו בסיס לדיון ושיח

<https://www.youtube.com/watch?v=6HY04AzsomY>

על סטריאוטיפים מגדריים – מתורגם 1 דקה

<https://www.youtube.com/watch?v=fWiDsxSA038>

סטריאוטיפים: ניתוח פסיכולוגי-חברתי 2.3 דקות

https://www.youtube.com/watch?v=9no_mhm4IYc

החמישיה הקאמרית – מגדר 2.3 דקות

<https://www.youtube.com/watch?v=gXkSm14fFCU>

כיצד מתחיל להתהוות אי-שוויון מגדרי? 4 דקות

<https://www.youtube.com/watch?v=H2r3W9sOB6o>

כאן דעה | למה כל כך קשה לנו לשמוע רוסית? 4.3 דקות

<https://www.youtube.com/watch?v=5nSD0yuhR3c>

כאן סין | סטריאוטיפים על ישראלים 3 דקות

<https://www.youtube.com/watch?v=80GtXgCSYJw>

חנן בן ארי - ויקיפדיה (קליפ רשמי) Hanan Ben Ari

<https://www.youtube.com/watch?v=6z7NL4Saasg>

פואטרי סלאם - לואיז איוב "יש לי וידוי" 4 דקות

נולדתי ערבייה

<https://www.youtube.com/watch?v=ValQdjCfjN4>

איך עשינו את סטריאוטיפי שיר

הסבירו את הגישות הסטראוטיפיות בכל אחד מהאירועים המוצגים

נספחים:

נהגת עמדה להחנות את מכוניתה בין שתי מכוניות חונות. גבר שעבר במקום הציע להחנות את המכונית במקומה.
הסבר את הגישה הסטראוטיפית שההצעה של הגבר מבטאת.

דתי אחד, כבן 50, עלה למטוס והתיישב במקום מושבו ליד אישה אחת. לאחר כמה דקות פנתה הדיילת הראשית ודרשה מהאישה לעבור למקום אחר. הסבר את הגישה הסטראוטיפית שהדיילת מבטאת.

בדיחה: יהודי ופולני צופים בטלוויזיה. רואים שם אישה שמתלבטת אם לקפוץ קפיצת בנג'י.
הפולני אומר ליהודי: "בוא נתערב על מאה דולר שהיא לא תקפוץ" היהודי מסכים ואיך שהם מתערבים היא קופצת...
אחרי שהפולני משלם היהודי אומר לפולני: "האמת היא שלא הייתי פייר אתך, זה שידור חוזר משש בערב כך שידעתי מראש מה יקרה".
הפולני אומר לו: "גם אני ראיתי את זה בשש אבל לא חשבתי שהיא תעשה את אותה שטות פעמיים".

בדיחה : שלוש בלונדיניות יושבות בספריה ציבורית.
הבלונדינית הראשונה אומרת, "קראתי ספר עם הרבה
עמודים".
השנייה אומרת, "קראתי ספר בצבע צהוב".
השלישית אומרת, "קראתי ספר עם הרבה מספרים".
פתאום מגיעה הספרנית ושואלת, "היכן השארתן את
ספר הטלפונים?!"

כתבו בטבלה שלפניכם שלושה יתרונות ושלושה חסרונות שיש לחשיבה
סטריאוטיפית:

יתרונות	חסרונות

גזענות: הרחבה

התייחסות שלילית (שנאה, אפליה) לבני אדם, בגלל מוצאם האתני או צבע

עורם. גזענות כזו מהווה סתירה לזכויות האדם (בדומה לאפליה מטעמי מין, נטייה מינית, זהות מינית, גיל ומראה חיצוני.)

קטע מתוך הספר " הגזענות כפי שהסברתי לבתי" מאת טאהר בן ג'לון

הספר "הגזענות כפי שהסברתי לבתי" הינו אחד הספרים החשובים של הסופר והמשורר המרוקאי טאהר בן ג'לון – דוקטור לפסיכולוגיה וסוציולוגיה, המושפע בכתובתו מניסיונו בפסיכותרפיה. הספר הוא תוצר של שיחה של הסופר עם בתו בת העשר, מרים. לאחר שמרים השתתפה עם אביה בהפגנה נגד הצעת חוק על כניסתם ושהותם של זרים בצרפת, שהתקיימה בעירם פריס, התפתחה ביניהם שיחה. הסופר מתעד את השיחה ביניהם ;

תגיד, אבא: מה זה גזענות?

הגזענות היא התנהגות נפוצה למדי. היא משותפת לכל חברה אנושית והפכה, למרבה הצער, לשיגרתית מאוד בכמה ארצות, כי קורה לפעמים שאף אחד פשוט לא שם לב לזה. ההתנהגות, שאותה אנחנו מכנים גזענות, באה לידי ביטוי בכך שאנחנו נוהרים מפני בני אדם אחרים, השונים מאיתנו במראה החיצוני ובמאפיינים התרבותיים שלהם, ואף בזים להם לעתים.

כשאתה אומר שזאת התנהגות נפוצה, אתה מתכוון לומר שהיא נורמלית?

לא. העובדה שהתנהגות כזו או אחרת היא נפוצה לא עושה אותה נורמלית. באופן כללי, לאדם יש נטייה להיזהר מפני מי ששונה ממנו, למשל מפני אנשים זרים. זוהי התנהגות עתיקה כמו האדם עצמו ; היא אוניברסאלית ומשותפת לכל בני האדם.

אם היא משותפת לכל בני האדם, אז גם אני עלולה להיות גזענית!

קודם כל, טבעם הראשון והספונטאני של ילדים אינו גזעני. ילד לא נולד גזען. אם הוריו או קרוביו לא הכניסו לו לראש רעיונות גזעניים, אין שום סיבה שהוא עצמו יהפוך לכזה. אם, למשל, יגרמו לך להאמין שבני האדם שצבע עורם לבן הם עליונים על בני האדם שצבע עורם שחור, אם תתייחסי ברצינות לקביעה הזאת, ייתכן שתנהגי בצורה גזענית כלפי השחורים.

אתה חושב שאני יכולה להפוך לגזענית?

זה יכול לקרות ; הכל תלוי בחינוך שתקבלי. עדיף לדעת שזה כך ולמנוע זאת מראש, כלומר לקבל את הרעיון שכל ילד או כל מבוגר עלול, יום אחד, להרגיש או לנהוג בצורה דוחה כלפי מישהו שלא עולל לו כל רע, רק מפני שהוא שונה ממנו. זה קורה

לעתים קרובות. כל אחד מאיתנו יכול, ביום מן הימים, לנהוג באופן פסול, להתמלא ברגש שלילי. אדם זר לנו יכול להרגיז אותנו, אנחנו עלולים לחשוב שאנחנו יותר טובים ממנו. אנחנו חשים כלפיו רגש עליונות או רגש נחיתות, אנחנו דוחים אותו ומסרבים לראות בו שכן, עוד פחות מכך חבר, רק משום שמדובר במישהו שונה.

...הגזען הוא זה שחש מאוים?

כן, הוא חושש מפני מי שאינו דומה לו. הגזען הוא אדם שסובל מתסביך נחיתות או עליונות. בסופו של דבר זה אותו דבר, כי בכל מקרה הגזען ינהג בבוז.

הוא פוחד?

האדם זקוק לתחושה של ביטחון, של וודאות. הוא לא ממש אוהב את מה שמפריע לו ומערער אצלו את תחושת הביטחון הזאת. יש לו נטייה להיזהר מפני דברים חדשים. לעיתים אנחנו פוחדים מפני מה שלא מוכר לנו. אנחנו פוחדים מפני החשיכה מפני שאיננו יודעים מה עלול לקרות לנו אחרי כיבוי האורות. אנחנו חשים מחוסרי הגנה מול הבלתי ידוע. אנחנו מדמיינים דברים נוראיים בלי שום סיבה. זה לא הגיוני. לפעמים אין שום דבר שמצדיק את הפחדים האלה, ובכל זאת אנחנו פוחדים. אנחנו מנסים לבחון את הדברים בצורה הגיונית, אבל מגיבים כאילו האיום אכן קיים במציאות. הגזענות איננה משהו צודק או הגיוני. —

מה דעתכם?

האם אנו נולדים גזעניים? האם כל אדם הוא גזען?

<https://www.youtube.com/watch?v=I4bwXXutLns>

كلنا ضد العنصرية כולנו נגד גזענות - 2.5 דקות

לגזענות אין צדדים טובים – היא נגדנו

לסיום יחידה זו

- ציין דבר חדש שלמדת ולא ידעת קודם.
- ציין דבר אחד שעניין אותך במיוחד.
- ציין דבר שהיה לך קל ללמוד,
- ציין דבר שהיה לך קשה יותר ללמוד.
- ציין משהו יישומי שתיקח מיחידת לימוד זו לחייך
- משהו שאתה רוצה לומר, רוצה לשאול....

על פי מה שלמדת עד כה סמן את התשובה הנכונה (השאלות לקוחות מהמבחנים)

1. סטיגמה חברתית מדגישה וממקדת את תשומת הלב ב- :

- א. בהישגים שהאדם התאמץ והגיע אליהם במהלך חייו.
- ב. בתכונה אחת שלילית שלו, ומתעלמת משאר התכונות באישיותו.
- ג. בכל התכונות החיוביות שלו, ומתעלמת מתכונות שליליות שיש לו.
- ד. ברקע המשפחתי שממנו בא האדם המתויג.

2. הסטיגמה היא:

- א. ייחוס תכונה שלילית לאנשים מקבוצה או עדה מסוימת.
- ב. ייחוס תכונה אישית לבעלי סטטוס מסוים.
- ג. מונח רפואי.
- ד. בסיס חשיבה פסיכולוגי לניתוח נפש האדם.

3. סטיגמה היא:

- א. ייחוס תכונה חיובית לאנשים מעדה מסוימת.
- ב. ייחוס תכונה שלילית לאנשים מסטטוס מסוים.
- ג. מונח בצילום קולנוע.
- ד. מונח לשיטת למידה חברתית.

4. סטטוס חברתי" של אדם מעיד על:

- א. כמות הכסף שיש לו בחשבון הבנק
- ב. מוצאו העדתי של הוריו
- ג. המיקום שלו בסדר החברתי
- ד. המטרות שהוא מציב לעצמו

5. קבוצת הכדורגל של היישוב זכתה באליפות הארץ. כעת מתכוננים השחקנים להתחרות ולנצח נבחרות ממדינות אחרות בגביע אירופה. קבוצת הכדורגל נחשבת

לקבוצה מסוג:

- א. קבוצת התייחסות
- ב. קבוצה משימתית (מוכוונת מטרה)
- ג. קבוצה חברתית
- ד. קבוצה עדתית

נכון / לא נכון

הסטיגמה מופנית כלפי אנשים פרטיים ולא כלפי קבוצת אנשים.

נכון / לא נכון

סטראוטיפ הוא מונח כימי – רפואי.

נכון / לא נכון

”סטראוטיפ” מתאר את התכונות הכי בולטות של קבוצות

חברתיות.

נכון / לא נכון

סטראוטיפ מציין תמיד תכונות שליליות

נכון / לא נכון

הסטיגמות הן עמדה חיובית אישית כלפי אדם שלומדים

להכיר היטב.

נכון / לא נכון

אירוע א'

גל היא סטודנטית לחשבונאות בשנה ד'. היא זומנה לראיון למשרד רואי חשבון מוביל לצורך עבודתה שם במסגרת הסטאז' בעל המשרד שאל אותה על חייה האישיים : על מועד חתונתה הקרב, על תוכניותיה לעתיד מתי תרצה – להרות, כמה ילדים תרצה להביא לעולם, על עיסוקו של בעלה לעתיד ועל מצבם הבריאותי של הוריה והורי בן זוגה. בנוסף, האחראית על גיוס העובדים למשרד שאלה אותה איך היא מתכוונת לשלב קריירה עם זוגיות, נישואין וילדים והאם הנטל עליה לא יהיה רב מדי. למרות שגל התכוננה רבות לראיון, היא לא נשאלה שאלות מקצועיות ולא הייתה שום התייחסות לגיליון הציונים הטובים שלה מלבד מבט חטוף בו. היא ניסתה מספר פעמים להסיט את הדיון לכוון המקצועי אך ללא הצלחה. גל יצאה מהראיון בתחושת אכזבה ותסכול תוך ידיעה שלא הייתה שום נגיעה לכישוריה ויכולותיה האקדמיות והמקצועיות.

שאלות

1. האם גל זיהתה בשאלות שנשאלה אפליה על רקע מגדרי? הסבירו ונמקו.
2. מהו ההסבר לגישת המראיינים כלפי גל?
3. מהן זכויותיה של גל בנסיבות שנוצרו?

אירוע ב'

לשכונה מסוימת בתל אביב הגיעו פליטים רבים מדרום סודאן, שקיבלו מקלט בארץ. הם גרים יחד בדירות שכורות והשתלבו בעבודות תחזוקה וניקיון. תושבי השכונה התארגנו ויצאו לרחובות להפגין במחאה על קליטת העובדים הזרים. לטענתם, העובדים הזרים מעורבים במעשי גניבה, אלימות, ובמיוחד, בהטרדה של נשים.

נוכחותם מורידה את ערך הדירות, הם גוזלים את מקומות העבודה של הישראלים, ומאיימים על רווחתם ושלומם של תושבי השכונה, שפחדים לצאת לרחוב. לטענת התושבים, מרביתם אינם פליטים אלא מהגרי עבודה, שמתכוונים לאט לאט להשתקע בארץ, וכך לנשל את התושבים. הם טוענים, כי יש לפנותם למתקני כליאה, ומשם לגרשם מהארץ.

נציגי העירייה והמשטרה טענו, כי הם מבינים את חששותיהם של התושבים, אבל העובדות אינן תומכות בטענת העבריינות והאלימות. לכן קרוב לוודאי שמדובר בדעות קדומות שאינן מתבססות על המציאות ואינן הולמות את הערכים הדמוקרטיים של זכויות הפרט, סובלנות ושוויון. ישראל חתומה על אמנה בינלאומית, המחייבת מתן מקלט מדיני לפליטים הנרדפים בארצם, לכן מצופה מהתושבים לנקוט עמדה יותר חיובית ופחות גזענית כלפי הפליטים.

שאלות

- א. הגדירו "דעה קדומה" והביאו לה דוגמה מהאירוע.**
- ב. הציגו כדוגמה חוק אחד של המדינה המבטא את ערכי השוויון, זכויות הפרט והסובלנות בדמוקרטיה הישראלית.**
- ג. נציגי העירייה החליטו לכנס את התושבים ואת הפליטים לחוג בית, שבו ישוחחו על הנושא, וינסו להביא לשיתוף פעולה הדדי לטובת שני הצדדים. באיזו תקשורת תמליצו להם להשתמש?**
- הסבירו את סוג התקשורת שבחרתם ונמקו את בחירתכם. ____**

אירוע ג':

לשכונה מסוימת בתל אביב הגיעו פליטים רבים מדרום סודאן, שקיבלו מקלט בארץ. הם גרים יחד בדירות שכורות והשתלבו בעבודות תחזוקה וניקיון. תושבי השכונה התארגנו ויצאו לרחובות להפגין במחאה על קליטת העובדים הזרים. לטענתם, העובדים הזרים מעורבים במעשי גניבה, אלימות, ובמיוחד, בהטרדה של נשים. נוכחותם מורידה את ערך הדירות, הם גוזלים את מקומות העבודה של הישראלים, ומאיימים על רווחתם ושלומם של תושבי השכונה, שפחדים לצאת לרחוב. לטענת התושבים, מרביתם אינם פליטים אלא מהגרי עבודה, שמתכוונים לאט לאט להשתקע בארץ, וכך לנשל את התושבים. הם טוענים, כי יש לפנותם למתקני כליאה, ומשם לגרשם מהארץ. נציגי העירייה והמשטרה טענו, כי הם מבינים את חששותיהם של התושבים, אבל העובדות אינן תומכות בטענת העבריינות והאלימות. לכן קרוב לוודאי שמדובר בדעות קדומות שאינן מתבססות על המציאות ואינן הולמות את הערכים הדמוקרטיים של זכויות הפרט, סובלנות ושוויון. ישראל חתומה על אמנה בינלאומית, המחייבת מתן מקלט מדיני לפליטים הנרדפים בארצם. לכן מצופה מהתושבים לנקוט עמדה יותר חיובית ופחות גזענית כלפי הפליטים.

שאלות

1. הגדירו מהי "דעה קדומה", והביאו דוגמה מהאירוע ל"דעה קדומה".
2. הציגו דוגמה אחת לחוק של המדינה, אשר מבטא את הערכים הדמוקרטיים של שוויון, זכויות הפרט ו/או סובלנות.
3. נציגי העירייה החליטו לכנס את התושבים ואת הפליטים לחוג בית, בו ישוחחו על הנושא, וינסו לשתף פעולה לטובת כל המעורבים. באיזו תקשורת תמליצו להם להשתמש? הסבירו את סגנון התקשורת ונמקו את המלצתכם.

הסבירו את הטענה המוצגת במשפט.

1. סטריאוטיפים שונים יהיו בקבוצות שונות.
2. סטריאוטיפ יכול להיות חיובי או שלילי (ניתן להסביר גם בעזרת דוגמאות).
3. אנשים משתייכים לקבוצות משום שהקבוצה מספקת צרכים מגוונים של הפרט.